

ISSN: 2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК ЮРИСТА * LAWYER HERALD

ҲУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ, ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ

CYBERLENINKA

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN 2181-9416
Doi Journal 10.26739/2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

5 СОН, 4 ЖИЛД

ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 5, ВЫПУСК 4

LAWYER HERALD

VOLUME 5, ISSUE 4

TOSHKENT-2024

Мундарижа

ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ

1. МАҲМУДХОДЖАЕВА Умида Муминовна ВОЯГА ЕТМАГАНЛАРГА ЕТКАЗИЛГАН ЗАРАР УЧУН ЖАВОБГАРЛИКНИНГ ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИЙ МАСАЛАЛАРИ.....	8
---	---

МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ

2. ХАМРАҚУЛОВ Шавкатжон Салимович ИШ БЕРУВЧИНИНГ ФУҚАРОЛИК ЖАВОБГАРЛИГИНИ МАЖБУРИЙ СУҒУРТАЛАШ ШАРТНОМАСИНИНГ АСОСИЙ ШАРТЛАРИ: МИЛЛИЙ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБАЛАРНИНГ ҚИЁСИЙ ТАҲЛИЛИ	17
3. ИСМОИЛОВА Азиза Алишер қизи МЕҲНАТ МУНОСАБАТЛАРИДА ГЕНДЕР ТЕНГЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА ГЕНДЕР АУДИТИНИНГ РОЛИ	25
4. САЙДИВАЛИЕВА Хуршида Ходжиакбаровна ХАЛҚАРО-ҲУҚУҚИЙ СТАНДАРТЛАР АСОСИДА МЕҲНАТ МУНОСАБАТЛАРИДА ГЕНДЕР ТЕНГЛИКНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ.....	32

СУД ҲОКИМИЯТИ. ПРОКУРОР НАЗОРАТИ. ҲУҚУҚНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ҲАМОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

5. ТАЖИБОЕВ Маъруфжон Маматожиевич СУДЬЯНИНГ ҚАРОР ҚАБУЛ ҚИЛИШДАГИ МУСТАҚИЛЛИГИ: ЮТУҚЛАР ВА ТАКЛИФЛАР	40
6. ТОШТЕМИРОВ Баҳром Байитович ЖИНОЯТГА ОИД МАЪЛУМОТЛАРНИ КЎРИБ ЧИҚИШ УСТИДАН ПРОКУРОР НАЗОРАТИНИ АМАЛГА ОШИРИШНИНГ МУҲИМ ВАЗИФАЛАРИ	46

ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ, ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ. КРИМИНОЛОГИЯ. ЖИНОЯТ-ИЖРОИЯ ҲУҚУҚИ

7. ХАЙДАРОВ Шухратжон Джумаевич ХАВФ ОСТИДА ҚОЛДИРИШ ЖИНОЯТИНИНГ ОБЪЕКТИ.....	52
8. АБДУРАШИДОВ Абдурауф Абдурашидович ВОЯГА ЕТМАГАНЛАР ТОМОНИДАН “ЎЗГАЛАР МУЛКИНИ ТАЛОН-ТОРОЖ ҚИЛИШ” ЖИНОЯТЛАРИНИ КЕЛИБ ЧИҚИШ САБАБЛАРИ	60

ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИ. КРИМИНАЛИСТИКА, ТЕЗКОР-ҚИДИРУВ ҲУҚУҚ ВА СУД ЭКСПЕРТИЗАСИ

9. БОБОМУРОДОВ Фарход Боймуротович ТЕЗКОР-ҚИДИРУВ ҲАМОЛИЯТИДА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ, ЭРКИНЛИКЛАРИ ВА ҚОНУНИЙ МАНФААТЛАРИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ТАШКИЛИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ.....	68
---	----

ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

10. ISMOILOV Samandar IMPACT OF CLIMATE CHANGE ISSUES ON THE PROTECTION OF INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS.....	75
11. КАМИЛОВ Ойбек Хамиджонович ИСТОРИКО-ПРАВОВЫЕ И ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ И СОТРУДНИЧЕСТВА В СФЕРЕ МИГРАЦИИ.....	83
12. ОЧИЛОВ Шермат Рашидович ЗАМОНАВИЙ ТЕРРОРИЗМ: КОНЦЕПЦИЯСИ ВА УНГА ҚАРШИ КУРАШДА ДАВЛАТЛАРАРО ҲАМКОРЛИКНИНГ ИЖТИМОЙ ЗАРУРАТИ.....	92

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ ВЕСТНИК ЮРИСТА LAWYER HERALD

СУД ҲОКИМИЯТИ. ПРОКУРОР НАЗОРАТИ. ҲУҚУҚНИ МУҲОҒАЗА ҚИЛИШ ҲАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

ТАЖИБОЕВ Маъруфжон Маматожиевич
Юридик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент

СУДЬЯНИНГ ҚАРОР ҚАБУЛ ҚИЛИШДАГИ МУСТАҚИЛЛИГИ: ЮТУҚЛАР ВА ТАКЛИФЛАР

For citation (иктибос келтириш учун, для цитирования): ТАЖИБОЕВ М.М.
Судьянинг қарор қабул қилишдаги мустақиллиги: ютуқлар ва таклифлар // Юрист
ахборотномаси – Вестник юриста – Lawyer herald. № 5 (2024) Б. 40-45.

 5 (2024) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2024-5-5>

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада Ўзбекистон Республикасининг янги таҳрирдаги Конституциясидаги суд ва судьялар мақоми, айрим хорижий давлат судьясининг қўрган иши ҳақида, суд мустақиллиги билан судьяларнинг қарор қабул қилишдаги мустақиллигини таъминловчи қонун нормалари, суд қарорларнинг қонунийлиги, асослилиги ва адолатли қабул қилишлиги “Адолат қўрғони”ги бўлган ишончни кучайтирилишининг муҳим аҳамияти ҳақида сўз юритилади.

Калит сўзлар: Конституция, суд ва судья мустақиллиги; суд қарорлари, суд қарорларини қонунларга мувофиқлиги, ўғрилиқ ҳуқуқбузарлиги учун маъмурий ва жинойий жазолар.

TAJIBOEV Marufjan

Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate professor

JUDICIAL INDEPENDENCE IN DECISION MAKING: ACHIEVEMENTS AND PROPOSALS

ANNOTATION

In this article, the status of courts and judges in the Constitution of the Republic of Uzbekistan, the work done by judges of some foreign countries, the legal norms that ensure the independence of judges and the independence of judges in decision-making, the importance of strengthening trust in the «Fortress of Justice» in the legality, validity and fairness of court decisions. is talked about.

Keywords: Constitution, Court and judicial independence; Court decisions, legality of court decisions, administrative and criminal penalties for the offense of theft.

**НЕЗАВИСИМОСТЬ СУДЕБНЫХ ОРГАНОВ ПРИ ПРИНЯТИИ РЕШЕНИЙ:
ДОСТИЖЕНИЯ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ**

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются статус судов и судей согласно Конституции Республики Узбекистан, практика судей некоторых зарубежных стран, правовые нормы, обеспечивающие независимость судей и независимость судей в принятии решений, важность укрепления доверия к «Крепости правосудия» в законности, обоснованности и справедливости судебных решений.

Ключевые слова: Конституция, суд и независимость судебной власти; судебные решения, законность судебных решений, административная и уголовная ответственность за кражу.

Хорижий давлатлардан бирида бўлган суд мажлисида судья ёш йигитчанинг нон ўғирлаганлиги учун унга нисбатан юритилган ишени кўриб, иш юзасидан қабул қилинган қарор ва уни ижросини таъминланиши эътиборимизни тортиши табиий.

Суд жараёнида кўриб чиқилган воқеа шундан иборатки, бир бола новойхонадан нон ўғирлаганлиги учун, нонвойнинг талаби билан полиция томонидан унга иш қўзғатилиб, болага нисбатан тегишли жазони қўллаш мақсадида ишени кўриб чиқиш учун суд иш юритувига қабул қилинган.

Судья, ишени кўриш жараёнида, боладан нега ўғирлик қилдинг?, деган саволига, бола, оч қолган эдим, нон сотиб олишга пулим йўқ эди, энди бундай ҳаракатни қилмайман, - деб жавоб беради.

Судья процесс иштирокчилари нонвой ва полициячини фикрларини эшитгандан сўнг, қарорини эълон қилади.

Судьянинг қарор уч қисмдан иборат бўлиб,

биринчидан: бола айбли деб топилиб, унга жарима белгиланади ва жаримани тўлаши билан озод қилинишини таъкидлайди;

иккинчидан: шундай жамиятда яшаб келаётган болаларни оч қолдириб, ўғирликка мажбур қилганлиги учун, жамият ва унинг аъзолари ҳам айбдор деб белгиланади;

учинчидан: болага солинган жаримада, жамият аъзолари вакиллари – ўзи(судья) ва суд залида иштирок этаётган шахсларнинг ҳам айблари борлиги сабабли солинган жаримани қоплашда уларнинг ҳам хиссалари борлиги кўрсатиб ўтилади.

Судья суд мажлисини ёпиқ деб эълон қилади ва жамият аъзоси сифатида биринчи бўлиб, болага солинган жаримани бир қисмини ўз хисобидан стол устига қўяди, буни кўрган суд мажлисида иштирок этган фуқаровий даъвогар бўлган нонвой ҳам ўз ёнидан жаримани бир қисмини беради. Шунингдек, суд жараёнида иштирок этган қолган шахслар ҳам бирма-бир келиб жаримани қоплашга ўз хиссаларини қўшишади.

Судья йиғилган пулни хисоблаб кўриб, солинган жаримага етадиган қисмини суд ижросисига, қолган қисмини эса жаримага тортилган болани қўлига тутқазади ва “Сеннинг шундай юришинга жамият аъзоси бўлган барчамиз айбдормиз, шунинг учун жаримани тўладик, қолган қисми эса, сенга аванс сифатида ва тўғри йўлга киришинг учун бераман, ўзинга лойиқ иш топ ёки болалар муассасаларига бориб жойлашгин, келгусида бундай хатоликларга йўл қўймагин”, деб, уни суд залидан озодликка қўйиб юборди.

Суд залида қарсақлар янграйди.

Суд жараёнини ўтказган ва шундай қарор қабул қилган судья, ўзи фаолият кўрсатаётган мамлакатнинг қонунларига тўлиқ мос равишда ҳаракат қилганлиги,

кейинчалик мазкур қарорга нисбатан келтирилган шикоят асосида юқори инстанция суди судьялар унинг келган хулосаси билан келишиш масалалар бизга маълум эмас.

Бироқ, масалани иккинчи томонига эътибор берилса, айнан шу суд процессида раислик қилган судья суд мажлисини ўтказишда ва кўрилатган низо юзасидан қарор қабул қилишда ўзининг ҳақиқий мустақиллигини намоён қилиш билан бир вақтда, судья (ишни жиноят ёки маъмурий суд кўрганлиги муҳим эмас) ишни кўриб чиқиш натижасида одил судлов учун муҳим аҳамият касб этувчи қуйидаги омилларни намоён этган:

- судьянинг ҳақиқий мустақиллиги;
- ҳуқуқбузарлик учун жазонинг муқаррарлиги;
- қонун устуворлиги;
- судьянинг адолатлилиги;
- судьянинг ишни кўриб чиқиш жараёнини жуда таъсирли ва тарбиявий ташкил этиши, яқуни хулосага келишди ҳуқуқбузарликни содир этилишига сабабчи бўлган омилларни эътиборга олганлиги;
- судьянинг барча олиб борган ҳаракатлари суд ҳокимиятини фақат жазоловчи ҳокимият эмаслиги, амалда уни “Адолат кўрғони” эканлигини намоён қилишга қаратилганлиги ва суд ҳокимиятига нисбатан жамият аъзоларнинг ишончини орттиришга хизмат қилганлиги билан аҳмиятлидир.

Шу ўринда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёев ҳам суд – ҳуқуқ соҳасини ислоҳ этиш ҳақида гапирар экан, “Асосий мақсадимиз, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш орқали халқимизнинг суд тизимида бўлган ишончини қатъий мустаҳкамлаш, судни том маънода “Адолат кўрғони”га айлантиришдан иборатдир” эканлигини бежиз таъкидламаган. Адолат кўрғони қачон пайдо бўлади? Қачонки, суд органлари, судьялар қонунга, одиллик тамойилларига қатъий амал қилиб, ўз вазифасини ҳалол ва виждонан адо этса, бунга эришиш мумкин [1].

Дарҳақиқат, ҳар қандай давлатда суд ҳокимиятининг чинакам мустақил бўлиши, унинг фақат амалдаги қонунларга бўйсунган ҳолда ишларни кўриб чиқиши одил судловнинг ютуғи бўлибгина қолмасдан, шу билан бирга мамлакатга чет эл инвестициясини бемалол киришига, ҳар бир фуқаронинг қонун устуворлигига ишонч ҳосил қилган ҳолда тадбиркорлик фаолияти билан эркин шуғулланиб, мулкдор бўлишига, унинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари қонунлар ҳимоясида эканлигига ишонч ҳосил қилишида ҳам намоён бўлади.

Албатта, бизнинг қонунчилигимизга хорижлик судьянинг процессуал ҳаракатлари ва қабул қилган қарори ғайри табиий туйилиши мумкин. Чунки, судья бундай қарор қабул қилиши натижасида:

биринчидан, суд мажлиси иштирокчилари жамият иштирокчилари сифатида болага солинган жаримада уларнинг ҳам улушлари мавжуд эканлигини хис қилиш ўрнига, судьяга нисбатан ўзларининг эътирозларини билдирган бўлар эди;

иккинчидан, агар мазкур қарорга нисбатан шикоят келтирилган тақдирда юқори инстанция судида кўрилса, ишни кўриб яқунлаган қуйи инстанция судьясининг ички кечирмаларини хис қилган бўлармиди ва унинг бундай хулосага келганлигини, “қонуний ва адолатли” қарор деб, кучда қолдирган бўлармиди, билмаймиз, бу масала юзасида аниқ тўхтамга келиш мушкул, албатта.

Мисол учун, Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексининг (кейинги ўринларда МЖТК деб юритилади) “Ҳақорат қилиш” деб номланган 41-моддасида белгиланган, ҳақорат қилиш, яъни шахснинг шаъни ва кадр-қимматини қасддан камситганлик учун, ҳуқуқбузарга нисбатан базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан қирқ бараваригача миқдорда жарима солиш белгиланган [2].

Бизнинг фикримизча, маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги ишларни кўриб чиқаётган

судья ички ишлар нозирини “А” исмли фуқарога нисбатан маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз баравари миқдорида маъмурий жазо чора сифатида жарима солиш юзасидан тузган маъмурий баённомасини кўриб чиқиб, агар ўзгаришсиз қолдирса, яъни маъмурий баённомада сўралган МЖТҚда белгиланган ўттиз баравари миқдорида жарима ундириш ҳақида қарор қабул қилса, ҳуқуқбузарликни аниқлаш соҳасида фақат ички ишлар нозирининг билим ва тафаури даражасидаги билимга эга бўлган судья иш ҳолатини холис ўрганмасдан, фақат тақдим этилган ҳужжатлар ва асослар билан (айрим ҳолларда тарафларнинг иштироки ва тушунтиришларини шахсан олмасдан) кифояланган ҳолда тўхтамга келган ҳисобланади.

Аксинча, судья фуқарога нисбатан МЖТҚда белгиланган жарима жазосини эмас, балки фақат маъмурий иш материалларидаги мавжуд ҳужжатларини таҳлил этиш билан чегараланмасдан, қонун ҳужжатларида белгиланган ваколатларидан фойдаланган ҳолда, фуқаро “А” нинг тушунтиришини эшитиб, зарурат бўлса, қўшимча ҳужжатларни талаб қилиб олиб, ҳуқуқбузарликка тортилаётган фуқаронинг ёшини, уни муқаддам жавобгарликка тортилмаганлигини, ўзи содир қилган ҳуқуқбузарлигидан, яъни бошқа шахсни шаънини камситганидан чин дилдан пушаймон эканлиги, ундан узр сўраганлиги каби бир қатор энгиллаштрувчи ҳолатларни эътиборга олиб, фуқаро “А”га нисбатан жарима жазоси эмас, фақат огоҳлантириш билан кифояланиш ҳақидаги қарорни қабул қилса, демак, судья ўзининг қонунларни яхши билишлиги билан бир қаторда, ўзининг адолатли судьялигини намоён этган бўлади.

Юқорида кўрсатиб ўтилган хорижий давлат судида кўриб чиқилган иш бўйича яқуни қарорга эътиборни қаратадиган бўлсак, ўша мамлакатнинг қонунчилигида майда ўғирлик учун энгил жазо бериш нормаси мавжуд бўлиб, мамлакатимиз Жиноят кодексининг [3] 169-моддасида “Ўғрилик”, яъни ўзганинг мол-мулкни яширин равишда талон-торож қилиш нормаси мавжуд бўлиб, модда тўрт қисмдан иборат бўлиб, энг энгил жазо тури базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланиш белгиланган. Ўғирлик содир этганлиги учун маъмурий ҳуқуқбузарлик МЖТҚда [2] нормаларида белгиланмаган бўлиб, арзимаган, хусусан, битта нон ўғирлаганлиги учун ЖК нормаси билан жавобгарликка тортилиши лозим бўлиб қолган.

Адолатлилик, инсонпарварлик масалалари мамлакатимизнинг барча норматив-ҳуқуқий ҳужжатларида ўз аксини топганлигини кўриш мумкин, хусусан МЖТҚда унинг ҳуқуқбузарлиги юзасидан белгиланган жазога қараганда энгилроқ жазо турини қўллаш ёки энгиллаштрувчи ҳолатларни эътиборга олган ҳолда ҳуқуқбузарлик содир этган шахсни маъмурий жазодан озод қилиш юзасидан белгиланган нормалар мавжуддир.

Қолаверса, МЖТҚда белгиланган ҳуқуқбузарлик учун қўлланилиши белгиланган жазолар, нафақат ҳуқуқбузарлик содир этган шахсни маъмурий жазога тортишга қаратилмаган бўлиб, бирвақтнинг ўзида бундай ҳуқуқбузарликларнинг бошқаша шахсларни содир этишларни олдини олиш юзасидан фуқароларни ҳуқуқий маданиятларини оширишга ҳам қаратилган.

Хусусан, Ўзбекистон Республикасининг “Судлар тўғрисида”ги Қонуни 4-моддаси иккинчи қисмида, суднинг фаолияти қонун устуворлигини, ижтимоий адолатни, фуқаролар тинчлиги ва тотувлигини таъминлашга қаратилган [4].

Шунингдек, МЖТҚнинг 2-моддасида ҳам, маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги қонунчилик инсон ва жамият фаровонлиги йўлида фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини, мулкни, давлат ва жамоат тартибини, табиий муҳитни муҳофаза қилишни, ижтимоий адолат ва қонунийликни таъминлашни, маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларнинг ўз вақтида ва объектив кўриб чиқилишини, шунингдек бундай

ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишни, фуқароларни Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунларига риоя этиш руҳида тарбиялаш, 22-моддасида эса, маъмурий жавобгарлик маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган шахсни қонунларга риоя этиш ва уларни хурмат қилиш руҳида тарбиялаш, шунингдек ана шу ҳуқуқбузарнинг ўзи томонидан ҳам, бошқа шахслар томонидан ҳам янги ҳуқуқбузарлик содир этилишининг олдини олиш мақсадида қўлланилиши кўрсатилган.

Фақат, судьяларимиз амалиётида, маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган шахс ўз ҳаракати ёки ҳаракатсизлиги зарарли оқибатларга олиб келиши мумкинлигини олдиндан кўра билган бўлса ҳам, лекин калтабинлик билан уларнинг олдини олиш мумкин деб ўйлаган бўлса, ёхуд бундай оқибатларнинг келиб чиқиши мумкинлигини олдиндан кўриши лозим ва мумкин бўлгани ҳолда олдиндан кўра билмаган бўлса, бундай маъмурий ҳуқуқбузарлик эҳтиётсизлик орқасида содир этилган деб баҳолашлари лозимдир (12-модда);

шунингдек, маъмурий ҳуқуқбузарлик учун маъмурий жавобгарлик белгиловчи бошқа норматив ҳужжатларда назарда тутилган, лекин зарурий муҳофаа ҳолатида, яъни шахсни ёки муҳофааланувчининг ёхуд бошқа шахснинг ҳуқуқларини, жамият ёки давлат манфаатларини ғайриҳуқуқий тажовузлардан шундай тажовуз қилаётган шахсга зарар етказиш йўли билан ҳимоя қилиш вақтида, башарти бунда зарурий муҳофаа чегарасидан чиқиб кетилишига йўл қўйилмаган бўлса, содир этилган ҳаракатлар маъмурий ҳуқуқбузарлик деб ҳисобланмаслиги (18-модда) белгиланган.

Юқоридагиларни эътиборга олган ҳолда, МЖТКни “Мулкка тажовуз қилувчи ҳуқуқбузарликлар учун маъмурий жавобгарлик” ҳақидаги VII бобига янги ўғрилиқ (киссавурлик) деб номланган 61¹-моддани киритиш таклиф этилади.

Хусусан:

“61¹-модда. Ўғрилиқ (киссавурлик).

Жабрланувчига тегишли бўлган моддий ёки қўл юкидаги ашёни ўғирлаш (киссавурлик)

- базавий ҳисоблаш миқдорининг базавий ҳисоблаш миқдорининг элликдан бир қисмидан бир бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса —

- базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади”.

Хорижий судья билан бир қаторда амалиётда учраётган мисолимизда жарима жазосини огоҳлантиришга ўзгартириш ҳақида қарор қабул қилган судьянинг суд ҳокимиятини ҳақиқий “адолат кўрғони”нига айлантиришда ва фуқароларнинг суд ҳокимиятига нисбатан ишончини оширишга қўшган хиссаси нақадар салмоқли эканлигини англаш қийин эмас, албатта.

Айниқса, судья ишни кўриш жараёнида: айбдорнинг ўз қилмишидан чин кўнгилдан пушаймон бўлиши; етказилган зиённи ихтиёрий равишда тўлаши; ҳуқуқбузарликни кучли руҳий ҳаяжон таъсири остида ёки оғир шахсий, оилавий ёхуд бошқа шароитлар юзага келганлиги оқибатида содир этилиши; ҳуқуқбузарликнинг вояга етмаган шахс ёки ҳомиладор аёл ёки ўн тўрт ёшгача бўлган боласини якка ўзи тарбиялаётган шахс томонидан содир этилганлигини ҳуқуқбузарликни енгиллаштирувчи ҳолат деб топилди [2].

Яна бир мулоҳаза, айнан юқорида қайд этилгандек ҳуқуқбузарликларни олдини олиш бўйича судьяларни қонунларимизда тоб маънода мустақиллиги таъминланганлиги сабабли, улар қонуний, асосли ва адолатли қарорлар қабул қилишга эришлари лозим.

Россия Федерациясининг “Россия Федерацияси суд тизими тўғрисида”ги [5] Конституциявий қонунининг 1-моддаси 1-бандида суд ҳокимиятини Россия Федерациясида судлар томонидан фақат судьялар орқали ва суд маслаҳатчилари орқали амалга ошири-

лиши, қонуннинг 5-моддаси 1-бандида, судлар суд ҳокимиятини мустақил, бирон-бир ташқи аралашувларсиз, фақат Россия Конституция ва қонунларига асосланган ҳолда, амалга оширишлари, мазкур модданинг 2-бандида, одил судловни амалга оширишда иштирок этаётган судья, суд маслаҳатчилари мустақилдирлар ва Россия Конституцияси ва қонунларга бўйсундилар, деб суд ва судьянинг мустақиллигига алоҳида – алоҳида таъриф берилган.

Мамлакатимизда суд ва судьянинг мустақиллиги ҳақида гап кетганда, албатта суд ҳокимиятининг мустақиллиги ва судьянинг мустақиллиги бир - бири билан чамбарчас боғланган бўлса-да, бироқ суд ва судья мустақиллигини таъминлаш бўйича алоҳида-алоҳида нормалар мавжуд.

Суд мустақиллиги – Ўзбекистон Республикаси Конституцияси [6] 130-моддасида, Ўзбекистон Республикасида одил судлов фақат суд томонидан амалга оширилади, бошқа бирон - бир идора судьяларга юклатилган вазифаларни ва масъулятни, қолаверса берилган юсак ваколатларидан фойдаланиши мумкин эмас.

Судьянинг мустақиллиги Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва Ўзбекистон Республикаси “Судлар тўғрисида”ги Қонунида ҳам кафолатланган бўлиб, унга кўра, судьялар мустақилдир, фақат қонунга бўйсунилари, судьяларнинг одил судловни амалга ошириш борасидаги фаолиятига бирон-бир тарзда аралашашига йўл қўйилмайди ва бундай аралашув қонунга мувофиқ жавобгарликка сабаб бўлади, судьяларнинг мустақиллиги қарорларни чиқариш чоғида судьялар маслаҳатлашувининг сир тутилиши ва уни ошкор қилишни талаб этишнинг тақиқланиши ва судьяга давлат ҳисобидан унинг юсак мақомига муносиб моддий ва ижтимоий таъминот бериши орқали таъминланади.

Мухтасар қилиб айтганда, Суд, том маънода халқнинг суянчиғига айланмоғи даркор. Судьялар Янги Ўзбекистон Республикасини Конституцияси ва қонунларини устуворлиги ва тўғри қўлланилишини таъминлашлари, адолатни қарор топтириш йўлида виждонан меҳнат қилишлари, “ҳамма учун **қонун олдида тенглик ва ижтимоий адолатни сўзсиз таъминлаш**”, **қонун нормалари** жазо турини белгилашгина эмас, балки фуқароларни Конституция ва қонунларни ҳурмат қилиш руҳида тарбиялаш, ҳуқуқбузарликларни олдини олишга қаратилганлигини биринчи галдаги вазифа ва масъулиятлари деб қабул қилишлари талаб этилади.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. Президент Шавкат Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 26 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси // <https://uza.uz/uz/posts/bilimli-avlod-buyuk-kelazhakning-tadbirkor-khal-farovon-ayet-08-12-2018>;
2. Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси // <https://lex.uz/docs/97664>;
3. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси // <https://lex.uz/docs/111453>;
4. Ўзбекистон Республикасининг 28.07.2021 йилдаги “Судлар тўғрисида”ги ЎРҚ-703-сон Қонуни // URL: <https://lex.uz/docs/5534923>;
5. Федеральный конституционный закон от 31.12.1996 N 1-ФКЗ (ред. от 16.04.2022) «О судебной системе Российской Федерации» (с изм. и доп., вступ. в силу с 01.01.2023) // https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_12834/;
6. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси // <https://lex.uz/docs/6445145>.